

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.9.19>

УДК 352:305-055.2

О. А. Ковтун,

к. держ. упр., доцент, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту, Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Національної академії педагогічних наук України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0159-730X>

Н. О. Гокіна,

магістрант кафедри публічного управління і проектного менеджменту, Навчально-науковий інститут менеджменту та психології

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Національної академії педагогічних наук України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0827-6906>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ РІВНОСТІ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ДИНАМІКА ТА ІМПАКТ-АНАЛІЗ

O. Kovtun,

PhD in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Public Administration and Project Management, SHEI “University of Educational Management”

N. Hokinina

master's student of the Department of Public Administration and Project Management, SHEI “University of Educational Management”

IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN CHARTER FOR EQUALITY OF WOMEN AND MEN IN LOCAL LIFE IN UKRAINE: CHALLENGES, DYNAMICS AND IMPACT ANALYSIS

У статті розглянуто впровадження Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у діяльність територіальних громад України крізь призму євроінтеграційних зобов'язань, динаміки гендерних індексів та аналізу практик місцевого самоврядування. Показано, що реформа децентралізації створила нові можливості для інклюзивних політик, проте більшість громад демонструють фрагментарність заходів та низьку системність у просуванні гендерної рівності. Контент-аналіз сайтів територіальних громад засвідчив перевагу висвітлення питань інклюзії та гендеру над темами європейських цінностей і Хартії, що свідчить про менший акцент на євроінтеграційних аспектах. Виокремлено приклади системного впровадження положень Хартії (Житомирська, Бобринецька, Березівська громади), де створено гендерні програми, концепції та ресурсні центри, а також приклади несистемності, зумовленої зовнішніми факторами (COVID-19, війна). Підкреслено, що активними просувачами гендерних ініціатив залишаються жінки, що зумовлено соціокультурними ролями та нерівномірним розподілом доглядової праці. Аргументовано, що підписання Хартії є не декларативним актом, а інструментом розвитку демократичних і стійких громад, що сприяє формуванню інституційної спроможності, залученню міжнародних ресурсів, посиленню довіри населення та впровадженню гендерно-чутливого бюджетування. У висновках обґрунтовано потребу у системному підході до реалізації гендерних політик на місцевому рівні, розвитку імпаکت-аналізу та моніторингу результатів впровадження Хартії з урахуванням Цілей сталого розвитку та стандартів ЄС.

The article examines the implementation of the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life within the activities of Ukrainian territorial communities through the lens of European integration commitments, gender index dynamics, and local governance practices. Based on the Global Gender Gap Report, Gender Development Index, and Gender Inequality Index, the study identifies Ukraine's progress in education and healthcare, while highlighting persistent

gender income gaps and women's underrepresentation in politics and senior management. The decentralization reform created new opportunities for inclusive policies; however, most communities demonstrate fragmented measures and a lack of systemic approaches in promoting gender equality. A content analysis of community websites revealed a predominance of information on inclusion and gender issues over European values and the Charter, indicating a weaker focus on European integration aspects. Examples of systemic implementation of the Charter's principles (Zhytomyr, Bobrynets, and Berezivka communities) include gender-sensitive programs, concepts, and resource centers, contrasted with unsystematic practices caused by external shocks such as COVID-19 and the ongoing war. The study emphasizes that women remain the key drivers of gender initiatives, largely due to socio-cultural roles and the unequal distribution of care work. It is argued that signing the Charter should be seen not as a declarative act, but as a strategic instrument for building democratic and resilient communities by strengthening institutional capacity, attracting international resources, enhancing public trust, and introducing gender-sensitive budgeting. The conclusions highlight the need for a systemic approach to gender policy implementation at the local level, the development of impact analysis, and continuous monitoring of results in line with the Sustainable Development Goals and EU standards.

Ключові слова: *гендерна рівність, територіальні громади, децентралізація, Європейська хартія рівності, місцеве самоврядування, інклюзивність, сталий розвиток, жіноче представництво, імпакт-аналіз.*

Keywords: *gender equality, local communities, decentralization, European Charter for Equality, local self-government, inclusiveness, sustainable development, women's representation, impact analysis.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах децентралізації та посилення ролі територіальних громад в Україні питання забезпечення

гендерної рівності набуває особливого значення. Саме на локальному рівні відбувається реалізація політик, які безпосередньо впливають на доступ жінок і чоловіків до ресурсів, послуг, представництва у владі, ринку праці та освіти. Рівень гендерної рівності в громадах визначає якість місцевого врядування, соціальної справедливості та загальну спроможність громад до сталого розвитку.

Незважаючи на існування розвиненого нормативно-правового поля, зокрема щодо ратифікації Європейської хартії рівності жінок і чоловіків (далі – Хартія), практична реалізація її засад залишається переважно декларативною.

Таким чином, проблемою є наявність істотного розриву між формальним прийняттям європейських стандартів гендерної рівності та їх реальною, системною й ефективною реалізацією в практичній діяльності територіальних громад України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання імплементації гендерної рівності є об'єктом досліджень низки вітчизняних дослідників: Гвоздь М, Процак К. [1], Кисельова О. [2], Жуковська Г., Левченко К., Остапенко О., Сулова О. [3]. Державною службою статистики України за підтримки ООН Жінки в Україні проведено моніторингове дослідження з питань збору даних для моніторингу гендерної рівності [4]. Останніми роками спостерігається посилена увага дослідників та практиків до процесів реалізації принципів гендерної рівності на місцевому рівні в Україні. Цей інтерес значною мірою зумовлений реформою децентралізації та активізацією євроінтеграційних процесів. Сучасні наукові розвідки зосереджують увагу на комплексному аналізі інституційних механізмів, ідентифікації практичних бар'єрів та оцінці ефективності імплементації принципів гендерної рівності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Провести комплексне дослідження процесу впровадження Хартії у діяльність територіальних громад України шляхом аналізу наявних практик, викликів та

бар'єрів, оцінювання системності реалізації політики у сфері гендерної рівності на місцевому рівні.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано наступні завдання:

- проаналізувати наявні практики та виявити бар'єри в імплементації принципів Хартії на місцевому рівні;
- оцінити системність та ефективність реалізації політики гендерної рівності громадами-підписантами Хартії;
- визначити характер та динаміку активності громад щодо гендерної рівності;
- довести економічну та соціальну доцільність впровадження гендерного підходу для сталого розвитку територіальних громад;
- визначити ключові вектори для подальших наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Global Gender Gap Report Всесвітнього економічного форуму, Україна у 2022 році займала 81 місце зі 146 країн, а вже у 2023 році піднялася до 77-го, зберігаючи прогрес у галузі освіти і охорони здоров'я, але демонструючи недостатню представленість жінок у політиці та вищих управлінських посадах. Дані за 2024 рік (63 місце в рейтингу) свідчать про збереження стабільного рівня індексу в освіті, але темпи покращення субіндексів в галузі охорони здоров'я та економіці залишаються повільними. Показник представленості жінок у політиці та вищих управлінських посадах знизився у 2024 році порівняно із 2023, що свідчить про обмеження доступу жінок до владних сфер та структур [5-6].

За показниками Gender Development Index (GDI), який вимірює відмінності у досягненнях чоловіків і жінок у трьох базових вимірах (здоров'я, освіта, дохід), Україна у 2022–2023 роках утримувалася на рівні середньосвітового показника, але демонструвала значний гендерний розрив у рівні доходів, що особливо відчутно в регіонах з високим рівнем внутрішньої міграції та наслідками воєнного стану [7].

Gender Inequality Index (GII), що базується на оцінці гендерної рівності відповідно до європейських стандартів у шести ключових сферах: ринок праці, фінанси, знання, час, рівень життя та здоров'я, демонструє незначне покращення з 0,234 у 2022 році до 0,219 у 2023 році, однак рівень представництва жінок на локальному рівні залишається нижчим ніж бажаний [8].

Ці показники свідчать про необхідність проведення дослідження гендерної динаміки та реалізації програм гендерної рівності саме в територіальних громадах, де внаслідок реформи децентралізації відкрилися нові можливості для впровадження справді інклюзивних політик. Результати такого дослідження можуть слугувати основою для розробки ефективних локальних стратегій гендерної рівності та посилення участі жінок у прийнятті рішень.

Після здобуття незалежності в Конституції України (1996) було закріплено рівність прав незалежно від статі (ст. 24). Проте основні закони не містили конкретних механізмів забезпечення гендерної рівності. У 2000-х роках Україна почала брати зобов'язання щодо гендерної рівності (наприклад, Цілі розвитку тисячоліття ООН), серед яких є сприяння гендерній рівності і розширенню прав жінок. І вже у 2005 році було прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV [9]. За період дії закон зазнав 6 редакцій, 5 з яких відбулися вже під час впровадження євроінтеграційних зобов'язань, що були прийняті Україною завдяки Угоді про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони у 2014 році (ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014) [10].

Статті 419, 420 глави 21 Угоди визначають зобов'язання сторін щодо забезпечення гендерної рівності та недискримінації, також гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та

навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень [10].

В різних відкритих джерелах, зокрема на сайті Асоціації міст України [11], та у посібнику «Гендерна політика в нормативно-правових документах» [3] та інші, що містять перелік законодавчих актів стосовно гендерних питань, продемонстровано, що переважна кількість нормативних документів в Україні була прийнята у період з 2014 по 2020 роки. Такий стан речей свідчить про вплив євроінтеграційних зобов'язань України на посилення уваги до впровадження політики з гендерних питань.

Ще у 2006 році Рада Європейських муніципалітетів та регіонів в рамках п'ятої Програми дій Співтовариства із забезпечення гендерної рівності презентувала Європейську Хартію рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад [12].

Хартія закликає європейські місцеві та регіональні органи самоврядування взяти на себе зобов'язання використовувати існуючі повноваження і партнерства для досягнення більшої рівності своїх громадян.

Підписання Хартії має на меті розвивати політики усунення нерівностей на місцевому рівні, публічно продемонструвати слідування принципам гендерної рівності, впроваджувати заходи, що матимуть позитивний вплив на життя мешканців та забезпечити рівну участь жінок, чоловіків, вразливих категорій населення у житті громади.

Також слід зазначити, що положення Хартії корелюються з Цілями сталого розвитку (ЦСР), що відомі як Глобальні цілі, які були ухвалені Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році як універсальний заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі та достатку. Це свідчить, що питання гендерної рівності, сталого розвитку міст, партнерських відносин, здоров'я та добробуту є глобальними викликами і потребують впровадження на усіх рівнях.

Уряд України здійснив адаптацію Цілей сталого розвитку до національного контексту, визначивши відповідні завдання та базові показники

для моніторингу. Окрім національних пріоритетів, у 2016 році було проведено низку консультацій, спрямованих на локалізацію Порядку денного зі сталого розвитку до 2030 року та його 17 цілей на регіональному рівні та відображено в Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [13]. Але слід зауважити, що гендерна рівність (ЦСР 5) не була визначена як пріоритетна ціль як серед національних, так і серед регіональних пріоритетів (фактично, ЦСР 5 посіла позицію у нижній третині серед 17 ЦСР).

Незважаючи на це, питання гендерної рівності та гендерних стереотипів порушувалися у взаємозв'язку з кількома іншими ЦСР, зокрема тими, що стосуються освіти, гідної праці та економічного зростання, інфраструктури, інклюзивності, охорони здоров'я, подолання голоду та розвитку малого бізнесу.

Така очевидна невідповідність свідчить про те, що в Україні досі «не акцентується увага на гендерній рівності як інструменті прискорення прогресу в досягненні ЦСР» [14].

Отже, гендерна рівність та завдання ЦСР 5 недостатньо інтегровані в національну політику, що становить ключову прогалину. Тим не менш, ці завдання використовуються для формування гендерної статистики, про що свідчить останній збірник «Індикаторів моніторингу гендерної рівності за 2021 рік», підготовлений Державною службою статистики України за підтримки ООН Жінки [4].

Для ефективної реалізації основних положень Хартії, усунення бар'єрів щодо забезпечення гендерної рівності та виконання завдань ЦСР5 в територіальних громадах існує певна інституційна система. Однією із складових такої системи є Асоціація міст України (далі – Асоціація), яка входить до складу Ради європейських муніципалітетів та регіонів (РЕМР) і є офіційним партнером РЕМР у впровадженні Хартії в Україні, а саме здійснює координацію її підписання. Асоціація збирає підписані сертифікати про долучення до Хартії та передає їх до РЕМР. Після отримання цих сертифікатів Асоціація відображає відповідні громади на своїй мапі підписантів Хартії, а

РЄМР – на загальноєвропейській мапі. Тож за джерелами цих організацій можна відстежити кількість підписантів Хартії в Україні.

На травень 2025 року РЄМР та її національні асоціації визначили 2040 підписантів у 36 країнах Європи, зокрема 89 муніципалітетів та 2 обласних ради в Україні.

Станом на момент дослідження за вищезгаданими джерелами у 2018 році в Україні спостерігалась найбільша активність щодо підписання Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. З 89 громад та 2 обласних рад підписантів Хартії, 64 підписали Хартію у 2018 році, у 2019 році – 17, у 2020 році – 2 громади, 2021 – 4, 2024 рік – 3 громади, одна у 2017 році (Вінницька міська рада) [15]. Період активності ймовірно пов'язаний з посиленою інформаційною роботою щодо обізнаності в питаннях Хартії серед представників українських муніципалітетів як з боку Асоціації так і з боку Ради європейських муніципалітетів та регіонів.

Також факторами у зменшення інтенсивності у кількості підписантів є епідемія COVID-19 та початок повномасштабної війни в Україні, що спричинили зменшення уваги органами влади до формування культури гендерної рівності у суспільстві.

Найбільша кількість підписантів Хартії спостерігається у Запорізькій, Львівській, Київській, Полтавській областях.

Слід звернути увагу, що важливою умовою приєднання до Хартії є не лише її підписання, а й розробка плану дій та впровадження відповідних заходів у громаді. Так як оприлюднення відповідного плану дій не є обов'язковою умовою для громади, то з відкритих джерел громад можна відслідкувати інформацію про впровадження підписантами відповідних заходів, а також проаналізувати характер таких заходів та їх системність.

Відповідно, за результатами відвідування сайтів громад, можна зробити висновки, що лише частина з них систематично здійснюють заходи, що сприяють впровадженню культури гендерної рівності.

Так, прикладом системного впровадження основних положень Хартії є діяльність Житомирської міської ради, на сайті якої розміщені матеріали щодо запобігання домашньому насильству, відслідковується системне проведення заходів з гендерних питань, починаючи з 2018 року і до теперішнього часу, зокрема затверджено Концепцію програми «Житомир – місто рівних можливостей» на 2020-2025 роки. Окрім того, на сайті розміщено бібліотечку з гендерних питань для посадових осіб місцевого самоврядування. В інформації про виконання завдань та реалізацію проєктів пріоритету «Ефективне місто» Концепції інтегрованого розвитку м. Житомира до 2030 року відслідковується діяльність Робочої групи з гендерних питань «Рівні можливості» [16].

Отже, з відкритих джерел Житомирської міської ради можна зробити висновок, що активними учасницями просування ідей гендерної рівності є здебільшого жінки.

На сайті Трускавецької міської ради Львівської області [17] відображено систему заходів, починаючи ще з 2023 року, хоча підписантами Хартії громада стала у 2024 році, що в свою чергу свідчить про незалежність формування свідомості щодо формування культури гендерної рівності у громаді від наявності певних зобов'язуючих положень та/або законодавчих документів, які вимагають впровадження гендерних норм. Починаючи з 2016 року питанням домашнього насильства приділялась увага, проте такі заходи не мали системного характеру до 2023 року. Із джерел сайту міської ради також з'ясовано, що основними учасниками у відповідних заходах також є жінки.

На сайті Омельницької сільської громади Полтавської області [18] є інформація про окремі заходи, що присвячені гендерним питанням починаючи з 2018 року, проте до 2020 року така робота мала несистемний характер, що, зокрема стосувалась участі представників громади у зовнішніх заходах. Під час пандемії та повномасштабного вторгнення гендерним питанням практично не приділено уваги (відсутня інформація на сайті), що ще раз свідчить про зміну пріоритетності роботи громади у кризові часи. З 2024 року

інформування громадськості та пропозиції щодо участі в зовнішніх заходах з гендерних питань, що пропонуються громадськими організаціями, посилились та мають більш системний характер. Це свідчить про посилення уваги та інтенсивності діяльності з даного питання у відповідний період, а також вказує на певну залежність від впливу зовнішніх стейкхолдерів, а саме громадських організацій та міжнародних інституцій.

На сайті Переяславської міської територіальної громади Київської області [19] присутнє постійне інформування про проведення заходів, що стосуються питань: допомоги вразливим категоріям населення, запобіганню домашнього насильства, соціальної справедливості, кількісного співвідношення чоловіків та жінок в органах місцевого самоврядування тощо. Формати таких заходів мають різноманітний характер: інформування громади, залучення до навчання, зустрічі, тренінги, створення інформаційно-ресурсного центру та інше.

Березівською сільською громадою Сумської області [20] починаючи з 2020 року також висвітлюються питання формування гендерної культури у громаді: проводиться інформаційна кампанія; здійснювалось опитування, що враховувало думки як жінок, так і чоловіків; розміщений перелік посилань на нормативні акти, інструкції, посібники, що стосуються гендерних питань, ненасильницького ставлення, безбар'єрності. Також розміщені результати щорічного моніторингу /оцінки безбар'єрності у громаді та інформація щодо протидії домашньому насильству.

На сайті Бобринецької міської територіальної громади Кіровоградської області [21] розміщений План дій щодо просування гендерної рівності у громаді на 2023-2025 роки. Активне висвітлення відповідної інформації розпочалось у 2020 році разом із приєднанням громади до Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. У громаді є соціальна програма забезпечення рівних прав / можливостей жінок і чоловіків на території громади, утворено мобільну бригаду психолого-соціальної допомоги, функціонує Координаційна рада з гендерних питань, попередження

наси́льства, молодіжної та сімейної політики, яка проводить засідання, що можна відслідкувати за оприлюдненими на сайті протоколами. У 2020 році визначено уповноважену особу (координатора) з питань забезпечення рівних прав та можливостей для чоловіків і жінок. У 2019-2020 роках вже був реалізований План дій щодо просування гендерної рівності у громаді. Окрім того, у 2020 році висвітлено План роботи Гендерного ресурсного центру. За цими документами можна відстежити переважну залученість жінок до вирішення цих питань. Також на сайті можна відслідкувати інформацію про проведення різноманітних заходів з гендерної тематики. Відповідний перелік документів та інформація про заходи вказують на те, що питанням гендерного підходу у громаді приділено достатньо уваги, але вона має фрагментарний (ситуативний) характер.

Слід звернути увагу, що на проаналізованих сайтах громад висвітлена інформація про проведення щорічної міжнародної кампанії «16 днів проти насильства», в якій брали участь Міністерство молоді і спорту України та Уповноважений Верховної Ради з прав людини, що свідчить про актуальність цього питання для мешканців громади. Це також підкреслює необхідність формування системного, багаторівневого та синхронного впровадження гендерного підходу, що є ключовим для створення трансформаційного середовища та формування сталої суспільної свідомості щодо культури гендерного підходу, ненасильницького та інклюзивного середовища.

Виходячи із того, що інформація, розміщена на досліджуваних сайтах територіальних громад, має фрагментарний характер, виникла необхідність у проведенні контент-аналізу сайтів за такими словосполученнями, як «європейські цінності», «гендер», «інклюзія», «Європейська хартія рівності жінок і чоловіків». Результати дослідження наведено в таблиці 1.

За результатами проведеного аналізу контенту сайтів досліджуваних ОМС можна зробити висновки, що за пріоритетністю тем найбільша увага приділяється гендерній тематиці (285) та питанням інклюзії (358). Європейські цінності (67) та Європейська хартія рівності жінок і чоловіків (44) згадуються

рідше, що може вказувати на менший акцент на євроінтеграційних аспектах у порівнянні з соціальними питаннями.

Таблиця 1. Результати контент-аналізу сайтів досліджуваних ОМС та територіальних громад

Назва ОМС/територіальної громади	Словосполучення, кількість згадувань на сайті			
	європейські цінності	гендер	інклюзія	Європейська хартія рівності жінок і чоловіків
Житомирська міська рада	38	11	52	42
Трускавецька міська рада	2	66	212	2
Омельницька сільська громада	3	18	19	-
Переяславська міська територіальна громада	22	79	9	-
Березівська сільська громада	2	15	9	-
Бобринецька міська територіальна громада	2	96	57	-
Всього	67	285	358	44

Джерело: складено авторками за результатами контент-аналізу сайтів [16-21]

Міські громади (особливо Трускавець, Житомир, Бобринець) демонструють вищу активність у висвітленні соціальних та євроінтеграційних тем порівняно з сільськими, що вказує на потребу у підвищенні обізнаності про європейські цінності та стандарти, а також рівномірне залучення громад усіх типів до цих процесів.

За результатами аналізу загальної кількості сайтів територіальних громад (15 сайтів), з'ясовано, що у більшості з них не відстежується системна інформація щодо формування культури гендерної рівності. На окремих сайтах висвітлені питання/поради про запобігання домашньому насильству. Це може свідчити як про те, що не у всіх громадах приділяється достатня увага гендерним питанням з різних причин, так і про обмежену публічну комунікацію щодо проведення гендерних заходів. Відсутність висвітлення

таких ініціатив у відкритих джерелах ускладнює формування культури гендерної рівності на місцевому рівні.

Також за результатами аналізу відкритих джерел громад можна зробити висновок, що здебільшого активними учасниками просування питань гендерної рівності, зокрема й підписання Хартії рівності жінок і чоловіків, були і є жінки.

На таку тенденцію може впливати кілька факторів. Наприклад, історично склалося в українському суспільстві, що жінки несуть відповідальність за виховання дітей, за побудову родинних стосунків, а також відповідальні за інших членів родини, оточуючих, в той час, коли чоловіки несуть більшу відповідальність за фінансове забезпечення. Такий факт може вказувати на те, що жінки в більшому ступені занепокоєні питаннями впровадження гендерної культури, рівності, справедливості та інклюзії у суспільні відносини.

Окрім того, жінки традиційно здебільшого мають більше навантаження щодо догляду та виховання дітей, підтримки домашнього господарства, і тому частіше погоджуються на низькооплачувану роботу через необхідність гнучкого графіку роботи тощо. Так, за даними Міжнародної організації праці близько 708 мільйонів жінок у світі не можуть влаштуватися на роботу через неоплачувану доглядову працю. Загалом у світі 1,6 мільярда жінок і 800 мільйонів чоловіків не мають роботи, при цьому 45% жінок і лише 5% чоловіків вказують обов'язки з догляду як головну причину відсутності роботи. Серед жінок віком від 25 до 54 років цей показник зростає до двох третин, що становить 379 мільйонів жінок [22].

За результатами соціологічного дослідження Gradus Research [23] українські жінки виявляють більшу схильність до піклування про власне здоров'я та підтримання балансу між професійним і особистим життям. Зокрема, 45% респонденток відзначили, що приділяють більше уваги своєму здоров'ю, попри високий рівень стресу. Водночас 18% опитаних зазначили, що виділяють більше часу для себе, незважаючи на зростання навантаження,

пов'язаного з доглядом за родиною та виконанням професійних обов'язків. Тобто жінки частіше знаходяться в менш комфортних умовах щодо вільного вибору роду занять та\або графіка роботи, але намагаються підтримувати баланс між доглядовою працею, зайнятістю та піклуванням про себе.

Менша залученість чоловіків у питаннях гендерної рівності може свідчити про невисокий рівень їх соціальної активності, наприклад, 22,3% українок регулярно займаються спортом або хобі, що більше, ніж серед чоловіків (18,6%), 57,7% жінок займаються волонтерством принаймні раз на місяць [24]. Це, можливо, є однією з причин дисбалансу у залученні чоловіків до вирішення гендерних питань, оскільки вони більше часу проводять на роботі, соціальній активності та родині приділяють менше часу та уваги (наприклад, час, проведений з дітьми: жінки – 49 годин на тиждень; чоловіки – 22 години на тиждень) [25].

Отже, підписання Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад є не лише декларативним кроком, а й *практичним інструментом* розвитку спроможних, інклюзивних і демократичних територіальних громад. Цей документ надає громадам чітку рамку для впровадження політики рівності, що охоплює всі сфери публічного життя:

1. Підвищення ефективності місцевого самоврядування. Реалізація принципів гендерної рівності в управлінні дозволяє громадам приймати більш збалансовані рішення, які враховують потреби як жінок, так і чоловіків. Наприклад, у Чернігівській міській громаді після підписання Хартії було запроваджено гендерно-чутливе бюджетування, що дало змогу перерозподілити кошти на розвиток дитячої інфраструктури та підтримку малозабезпечених жінок. Також у 2023 році Краматорська громада за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів відкрила Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, саме завдяки наявності стратегії рівності, розробленої після підписання Хартії [26].

2. Залучення додаткових ресурсів та партнерств. Громади, які демонструють активну позицію щодо гендерної рівності, стають потенційними партнерами в міжнародних проєктах та донорських програмах. Так, Жіночим фондом миру та гуманітарної допомоги (WPHF) оголошено конкурс проєктів в Україні для підтримки організацій громадянського суспільства з метою покращення соціально-економічного відновлення й політичної участі жінок та дівчат, вимушено переміщених через війну в Україні [27]. Таким чином, грант WPHF може стати каталізатором змін у громаді – сприяти побудові рівноправного, згуртованого та стійкого до викликів середовища, де жінки не лише отримують підтримку, а й стають рушійною силою відновлення.

3. Посилення громадянської довіри та соціальної згуртованості. Політика гендерної рівності сприяє підвищенню довіри громадян до місцевої влади та зменшенню соціальної напруги. Так, у Здолбунівській громаді було проведено громадські слухання щодо доступності освітніх послуг для матерів-одиначок, що привело до змін у графіку роботи дитячих садків.

4. Формування інституційної спроможності. Прийняття Хартії сприяє розвитку локальних інституцій для підтримки гендерної рівності, таких як гендерні радники, робочі групи, консультаційні ради з питань рівних прав, що підвищує якість публічного управління. Наприклад, у 2023 році на засіданні Донецької ОВА призначено радницю з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та 14 радників та радниць з гендерних питань на місцевих рівнях [28].

Таким чином, підписання Європейської хартії — це інвестиція в стійкий розвиток громади, її інституційну зрілість і відповідність європейським цінностям. Це шлях до створення громади, де кожен мешканець/мешканка почуватиметься включеним/включеною, захищеним/захищеною і почутим/почутою.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Отже, питання формування гендерної культури, рівності, справедливості та

ненасильницького ставлення є актуальними для громад чому сприяє активна діяльність зовнішніх стейкхолдерів (державних установ, громадських організацій, міжнародних інституцій).

Підписання Хартії означає для громад не тільки формалізоване приєднання до єдиного європейського простору цінностей, а й зобов'язання застосовувати на практиці механізми досягнення гендерної рівності – це важливий крок у напрямі адаптації українських органів місцевого самоврядування до стандартів ЄС. Факт долучення громад до підписання Хартії рівності жінок і чоловіків також свідчить про зацікавленість спільноти щодо питань гендерної рівності та справедливості, але громадам не вистачає системності та дієвості в практичній реалізації, про що свідчить відсутність / фрагментарність стратегій, програмних документів.

Слід додати, що відповідна тематика здебільшого просувається ініціативними спільнотами та громадськістю, не має системного характеру, що в свою чергу може вказувати на недостатній рівень обізнаності та сформованості гендерної культури загалом у суспільстві. Окрім того, здебільшого інформативний та просвітницький характер заходів з гендерних питань свідчить про необхідність застосування системного планування та програмування на рівні громад.

Впровадження гендерного підходу є економічно вигідним, тому що надання рівних можливостей жінкам та чоловікам може вирішити певні кадрові питання; застосування раціональних підходів у використанні бюджетних коштів дозволить врахувати гендерні потреби (особливості, запити) громади, сприяти покращенню матеріального становища гендерно чутливих родин, що в свою чергу сприятиме розвитку більш сталих та сприятливих умов у соціальному середовищі, сприяти розвитку людського капіталу.

Слід зазначити, що тема гендерної рівності є наскрізною і може стосуватись різноманітних аспектів життя громадян. Питанням забезпечення рівності жінок і чоловіків в усіх суспільних сферах може бути підґрунтям для

проведення низки додаткових системних досліджень, зокрема життя жінок і чоловіків на різних історичних етапах, причини зміщення акцентів з питань рівності різних категорій населення тощо, що в свою чергу є додатковим джерелом інформації для більш якісного впровадження гендерної культури у суспільство.

Реформа децентралізації надає територіальним громадам повноваження та ресурси для впровадження інклюзивних стратегій. Водночас це створює потребу у подальшому дослідженні *готовності місцевих органів влади до впровадження політик*, які враховують вимоги Хартії – в освіті, громадській безпеці, ринку праці та підтримці сім'ї.

Також на поточний момент відсутні *системні дослідження впливу* підписання Хартії саме на локальному рівні в Україні. Необхідно в подальшому провести кількісний та якісний аналіз: що змінилося у практиці місцевих влад, наскільки збільшився/зменшився показник жіночого представництва в органах місцевого самоврядування, як трансформувалися послуги та бюджетування з врахуванням гендерних аспектів.

Важливим вектором подальших наукових розвідок є *оцінка імпаکت-індикаторів рівності*: рівень представництва жінок у місцевих радах, включення гендерних аспектів в бюджетний процес, обсяги ресурсів на аналітичну підтримку гендерних політик, впровадження інклюзивних місцевих освітніх та соціальних програм.

Література

1. Гвоздь М.Я., Процак К.В. Гендерна рівність у місцевому самоврядуванні: теоретико-методологічний аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління. 2023. Т. 7. № 2. С. 91-101. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/nov/31829/vse20232-93-103.pdf> (дата звернення: 03.06.2025).

2. Кисельова О. Інституційні механізми забезпечення гендерної рівності в Україні в контексті європейської інтеграції. *Жінки в політиці : міжнародний досвід для України* : збірник наукових статей. 2006. С. 144-145. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/153d3acb-3a5c-41b2-be23-c9c9480017b8/content> (дата звернення: 03.06.2025).

3. Жуковська Г.Г., Левченко К.Б., Остапенко О.О., Суслова О.І. Гендерна політика в нормативно-правових документах: посібник / За заг. ред Левченко К.Б. Київ, 2020. 30 с. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/genderna_polityka_v_normatyvno-pravovyh_dokumentah.pdf (дата звернення: 10.05.2025).

4. Індикатори для моніторингу гендерної рівності в Україні: моніторинговий звіт 2021. *Державна служба статистики України, ООН Жінки*, Київ, 2022. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/2021_Indukator-Monitor.pdf (дата звернення: 06.05.2025).

5. Звіт про глобальний гендерний розрив 2023. *Всесвітній економічний форум*. 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf (дата звернення: 18.05.2025).

6. Звіт про глобальний гендерний розрив 2024. *Всесвітній економічний форум*. 2024. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf (дата звернення: 18.05.2025).

7. Gender Development Index (GDI). *Human Development Reports*. URL: <https://hdr.undp.org/gender-development-index#/indicies/GDI> (дата звернення: 18.05.2025).

8. Ukraine ranks 20th in the EU's Gender Equality Index. *Reanimation package of reforms*. URL: <https://rpr.org.ua/en/news/ukraine-ranks-20th-in-the-eu-s-gender-equality-index/> (дата звернення: 18.05.2025).

9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. *Портал ВРУ / Законодавча база*.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 09.05.2025).

10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. *Портал ВРУ / Законодавча база*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 08.04.2025).

11. Національні законодавчі та нормативно-правові акти щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (гендерної рівності) в Україні. *Офіційний сайт Асоціації міст України*. URL: https://gender.auc.org.ua/?page_id=199 (дата звернення: 09.05.2025).

12. How was the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life born? *The European Charter for Equality of Women and Men in Local*. URL: <https://charter-equality.eu/the-charter/la-presidence-en.html> (date of access: 08.05.2025).

13. Цілі Сталого Розвитку: Україна: національна доповідь. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 10.05.2025).

14. Гендерний профіль країни: Україна. ЄС за гендерну рівність: служба допомоги реформам. Липень 2023. *EUNEIGHBOURSEAST*. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgr_ukr_v5.pdf (дата звернення: 12.05.2025).

15. Підписанти Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. *Офіційний сайт Асоціації міст України*. URL: https://gender.auc.org.ua/?page_id=63 (дата звернення 09.05.2025).

16. Інформація з гендерних питань. *Житомирська міська рада*. URL: <https://zt-rada.gov.ua/?search=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80> (дата звернення: 10.05.2025).

17. Інформація з гендерних питань. *Трускавецька міська рада*. URL: <https://tmr.gov.ua/> (дата звернення 10.05.2025).

18. Інформація з гендерних питань. *Омельницька сільська рада*. URL: <https://omelnikotg.gov.ua/search?searchword=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80> (дата звернення 10.05.2025).

19. Інформація з гендерних питань. *Переяславська міська територіальна громада*. URL: <https://phm.gov.ua/?s=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80&submit=> (дата звернення 10.05.2025).

20. Інформація з гендерних питань. *Березівська сільська громада*. URL: <https://berezivska-gromada.gov.ua/search/?q=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80&search=y> (дата звернення: 10.05.2025).

21. Інформація щодо гендерної політики. *Бобринецька міська рада*. URL: <https://bobrynecka-gromada.gov.ua/genderni-pitannya-16-43-39-19-05-2020/> (дата звернення: 10.05.2025).

22. The impact of care responsibilities on women's labour force participation. Statistical Brief. October 2024. *International Labour Organization*. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-10/GEDI-STAT%20brief_formatted_28.10.24_final.pdf (дата звернення: 13.06.2025).

23. Понад половина жінок стикалися з неналежним ставленням на роботі – дослідження Gradus Research. 8 липня 2024. *ZMINA*. URL: <https://zmina.info/news/ponad-polovyna-zhinok-stykalysya-z-nenalezhnym-stavlenniam-na-roboti-doslidzhennya-gradus-research/> (дата звернення: 16.06.2025).

24. Тартачний О. Гендерна рівність в Україні: де ми стоїмо у 2025 році. *SPEKA: медіа про підприємництво та технології*. URL: <https://speka.media/genderna-rivnist-v-ukrayini-de-mi-stoyimo-u-2025-roci-rn07qw> (дата звернення: 18.06.2025).

25. Гендерний профіль України. *Сайт ПРООН*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/gender-profile-ukraine> (дата звернення: 18.06.2025).

26. У Краматорську активно працює Денний центр допомоги постраждалим від домашнього насильства. *Офіційний сайт Краматорської*

міської ради. URL: <https://krm.gov.ua/u-kramatorsku-aktyvno-pratsyuye-dennyj-tsentr-dopomogy-postrazhdalym-vid-domashnogo-nasylstva/> (дата звернення: 01.06.2025).

27. Жіночий фонд миру та гуманітарної допомоги ООН (WPHF) оголосив новий конкурс проєктів для ГО України. *Портал ГУРТ*. URL: <https://gurt.org.ua/news/grants/99697/> (дата звернення: 01.06.2025).

28. Скопич Д. Гендерні радники та радниці: навіщо вони потрібні сучасній Україні. *Бахмутський громадський медіапортал*. URL: <https://bahmut.in.ua/genderni-radnyky-ta-radnyczy-navishho-vony-potribni-suchasnij-ukrayini/> (дата звернення: 02.06.2025).

References

1. Hvozď, M. Ya. and Protsak, K. V. (2023), “Gender equality in local self-government: theoretical and methodological aspect”, *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*. Serii: Problemy ekonomiky ta upravlinnia, vol. 7, no. 2, pp. 91-101, available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/nov/31829/vse20232-93-103.pdf> (Accessed 03 June 2025).

2. Kysel'ova, O. (2006), “Institutional mechanisms for ensuring gender equality in Ukraine in the context of European integration”, *Zhinky v politytsi : mizhnarodnyj dosvid dlia Ukrainy: zbirnyk naukovykh statej*, pp. 144-145, available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/153d3acb-3a5c-41b2-be23-c9c9480017b8/content> (Accessed 03 June 2025).

3. Zhukovs'ka, H. H., Levchenko, K. B., Ostapenko, O. O. and Suslova, O. I. (2020), *Genderna polityka v normatyvno-pravovykh dokumentakh*, [Gender policy in regulatory documents], Kyiv, Ukraine. available at: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/genderna_polityka_v_normatyvno-pravovykh_dokumentah.pdf (Accessed 10 May 2025).

4. State Statistics Service of Ukraine, UN Women (2021), “Indicators for monitoring gender equality in Ukraine: monitoring report 2021“, available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/2021_Indukator-Monitor.pdf (Accessed 06 May 2025).

5. World Economic Forum (2023), “Global Gender Gap Report 2023“, available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf (Accessed 18 May 2025).
6. World Economic Forum (2024), “Global Gender Gap Report 2024“, available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf (Accessed 18 May 2025).
7. Human Development Reports, “Gender Development Index (GDI)“, available at: <https://hdr.undp.org/gender-development-index#/indicies/GDI> (Accessed 18 May 2025).
8. Reanimation package of reforms (2025), “Ukraine ranks 20th in the EU’s Gender Equality Index“, available at: <https://rpr.org.ua/en/news/ukraine-ranks-20th-in-the-eu-s-gender-equality-index/> (Accessed 18 May 2025).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine “On ensuring equal rights and opportunities for women and men“, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (Accessed 09 May 2025).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part“, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (Accessed 08 April 2025).
11. Association of Ukrainian Cities (2025), “National legislative and regulatory acts on ensuring equal rights and opportunities for women and men (gender equality) in Ukraine“, available at: https://gender.auc.org.ua/?page_id=199 (Accessed 09 May 2025).
12. The European Charter for Equality of Women and Men in Local (2022), “How was the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life born?“, available at: <https://charter-equality.eu/the-charter/la-presidence-en.html> (Accessed 08 May 2025).
13. Government portal (2017), “Sustainable Development Goals: Ukraine: national report?“, available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (Accessed 10 May 2025).

14. EUNEIGHBOURSEAST (2023), “Country Gender Profile: Ukraine. EU for Gender Equality: Reform Assistance Service“, available at: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgp_ukr_v5.pdf (Accessed 12 May 2025).

15. Association of Ukrainian Cities (2024), “Signatories of the European Charter for Equality between Women and Men in Local Community Life“, available at: https://gender.auc.org.ua/?page_id=63 (Accessed 09 May 2025).

16. Official site of the Zhytomyr City Council (2025), “Information on gender issues“, available at: <https://zt-rada.gov.ua/?search=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80> (Accessed 10 May 2025).

17. Official site of the Truskavets City Council (2025), “Information on gender issues“, available at: <https://tmr.gov.ua/> (Accessed 10 May 2025).

18. Official site of the Omelnitskyi Village Council (2025), “Information on gender issues“, available at: <https://omelnikotg.gov.ua/search?searchword=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80> (Accessed 10 May 2025).

19. Official site of the Pereyaslivsk urban territorial community (2025), “Information on gender issues“, available at: <https://phm.gov.ua/?s=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80&submit=> (Accessed 10 May 2025).

20. Official site of the Bereziv village community (2025), “Information on gender issues“, available at: <https://berezivska-gromada.gov.ua/search/?q=%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80&search=y> (Accessed 10 May 2025).

21. Official site of Bobrynetsk City Council, (2025) “Information on gender policy“, available at: <https://bobrynecka-gromada.gov.ua/genderni-pitannya-16-43-39-19-05-2020/> (Accessed 10 May 2025).

22. International Labour Organization (2024), “The impact of care responsibilities on women’s labour force participation. Statistical Brief“, available

at: https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-10/GEDI-STAT%20brief_formatted_28.10.24_final.pdf (Accessed 13 June 2025).

23. ZMINA (2024), “More than half of women have experienced inappropriate treatment at work – Gradus Research study“, available at: <https://zmina.info/news/ponad-polovyna-zhinok-stykalysya-z-nenalezhnym-stavlenniam-na-roboti-doslidzhennya-gradus-research/> (Accessed 16 June 2025).

24. Tartachnyj, O. (2025), “Gender equality in Ukraine: where we stand in 2025“, *SPEKA: media pro pidpryemnytstvo ta tekhnolohii*, [Online], available at: <https://speka.media/genderna-rivnist-v-ukrayini-de-mi-stoyimo-u-2025-roci-pn07qw> <https://speka.media/genderna-rivnist-v-ukrayini-de-mi-stoyimo-u-2025-roci-pn07qw> (Accessed 16 June 2025).

25. UNDP (2025), “UNDP in Ukraine. Gender Profile of Ukraine“, available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/gender-profile-ukraine> (Accessed 18 June 2025).

26. Official site of the Kramatorsk City Council (2025), “A Day Center for Helping Victims of Domestic Violence is Actively Operating in Kramatorsk“, available at: <https://krm.gov.ua/u-kramatorsku-aktyvno-pratsyuye-dennyj-tsentr-dopomogy-postrazhdalym-vid-domashnogo-nasylstva/> (Accessed 01 June 2025).

27. GURT portal (2024), “The UN Women's Peace and Humanitarian Fund (WPHF) has announced a new project competition for Ukrainian NGOs“, available at: <https://gurt.org.ua/news/grants/99697/> (Accessed 01 June 2025).

28. Skopich, D. (2024), “Gender advisors: why modern Ukraine needs them“, *Bahmut Public Media Portal*, [Online], available at: <https://bahmut.in.ua/genderni-radnyky-ta-radnyczy-navishho-vony-potribni-suchasnij-ukrayini/> (Accessed 02 June 2025).

Стаття надійшла до редакції 10.09.2025 р.